

Milano, 31 dicembre 2022

Mesajul lui Davide Proserpi adresat mișcării Comunione e Liberazione cu ocazia morții lui Benedict al XVI-lea

Gigantul copil

*Și din plinătatea Lui
noi toți am luat,
și har peste har.
Pentru că Legea prin Moise s-a dat,
iar harul și adevărul au venit prin Isus Cristos.
Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată;
Fiul cel Unul-Născut,
Care este în sânul Tatălui,
Acela L-a făcut cunoscut.*

Dragi prieteni,

Finalul Prologului Evangheliei după sfântul Ioan ne amintește în ce anume constă darul plin de har pe care l-am primit: ne-a fost revelat Dumnezeu, Ființa, originea și sfârșitul a tot ceea ce există, ce a fost și va fi, semnificația a toate, semnificația vieților noastre, a bucuriei noastre, a efortului nostru, a suferințelor noastre, a iubirii noastre, a lacrimilor noastre, a dăruirii noastre, a dorințelor noastre, a tot ceea ce umple biata și totuși măreața noastră existență. Cel care ne-a creat, a venit ca să rămână și ca să nu ne mai lase niciodată să băjbâim singuri prin întuneric. A devenit tovarăș pentru om, o companie aparent fragilă, așa cum pare fragil și umil corpul unui copil într-o iesle; și totuși, e solid, indestructibil și solid ca granitul pietrei unghiulare pe care se bazează compania Bisericii: Isus Cristos – *Logos*-ul devenit trup – așa cum papei Benedict al XVI-lea, ca un ecou al Evanghelistului Ioan, îi plăcea să amintească.

Un copil. Dar în acest copil se arată toată Înțelepciunea lui Dumnezeu, privirea lui Dumnezeu asupra lumii, asupra omului și a istoriei. «Venea în lume lumina cea adevărată, cea care luminează fiecare om». O lumină care nu se impune prin încălcarea libertății oamenilor, ci se propune cu umilință și totodată cu curaj în fața filtrului inimii și al rațiunii fiecărui om.

Amintindu-ni-l pe Benedict al XVI-lea, un gigant al credinței în niște vremuri în care credința pare să piardă teren, cel puțin în această lume occidentală a noastră, tocmai această unitate dintre umilința blândă și vestirea curajoasă a «Luminii adevărate» este ceea ce, înainte de orice altceva, izbește și impresionează. Într-adevăr, în glasul atât de tăcut și, în același timp, fascinant, retras și totodată plin de autoritate a acestui om, e ca și cum am fi văzut întrupându-se din nou

paradoxul farmecului Creștinismului; paradoxul farmecului unei vestiri care clarifică și luminează prin simpla forță a rezonabilității Sale, care atrage datorită capacității sale de a corespunde exigenței de adevăr, frumusețe, iubire care sălășluiește în inima fiecărui om. Ceea ce impresiona mai ales la el era conștiința lucidă a discrepanței tot mai mari dintre credință și viață, care caracterizează societatea secularizată a Occidentului contemporan.

Chiar din anii Conciliului Vatican II, și apoi în timpul crizei din '68, surprinsese cu o acuitate profetică semnele acelei schimbări de epocă – pentru a folosi formula papei Francisc – care, în anii care au urmat s-a arătat a fi tot mai evidentă: cu alte cuvinte trecerea de la o lume în care credința Bisericii rămânea un punct de referință obligatoriu pentru majoritatea, la o lume în care Cristos a devenit un străin pentru cei mai mulți, și Biserica a ajuns să fie percepută ca fiind ceva inutil, dacă nu chiar un obstacol, în abordarea nevoilor urgente ale vieții.

Deja de pe vremea când era preot teolog, Ratzinger a înțeles că adevărata provocare culturală pe care modernitatea tot mai scientiștă și mai pozitivistă i-o face Bisericii se poziționează la nivelul raportului dintre credință și rațiune. Încă se poate afirma, și pe bună dreptate, că credința este rezonabilă, într-o lume și în niște vremuri în care totul spune contrariul? Prin inepuizabila reflecție teologică, Ratzinger a revendicat plin de curaj contribuția pe care credința o poate da unei întrebări adecvate a rațiunii: «Unul din rolurile credinței, și nu printre cele mai puțin relevante, e acela de a oferi o reabilitare rațiunii ca rațiune, de a nu folosi violența cu ea, de a nu rămâne o străină față de ea, ci de a o reconduce din nou la ea însăși. Instrumentul istoric al credinței poate elibera din nou rațiunea ca atare, astfel încât aceasta – pusă pe calea cea dreaptă a credinței – să poată vedea singură [...]. Rațiunea nu se reabilitează fără credință, dar credința fără rațiune nu devine umană». Și iată cum papa Ratzinger descria profunda rezonabilitate a credinței: «Cum de credința mai are încă succes? Aș spune pentru că ea găsește corespondență în natura omului [...]. În om există o dorință inepuizabilă de infinit. Niciunul din răspunsurile care s-au găsit nu este suficient. Doar Dumnezeu, care și-a asumat chip finit, pentru a înfrânge finitudinea noastră și pentru a o conduce în dimensiunea infinității sale, e în stare să vină în întâmpinarea exigențelor ființei noastre» (J. Ratzinger, «Credința și teologia în zilele noastre, în *Enciclopedia del cristianesimo* [*Enciclopedia creștinismului*, n. tr.], De Agostini, Novara 1997, p. 30).

Într-o lume în care, dispărând Dumnezeu, se golesc tot mai mult și inteligența și gustul pentru realitatea acestei lumi, Joseph Ratzinger a slujit Biserica arătându-le tuturor cum «inteligența credinței devine inteligență a realității» (Benedict al XVI-lea, *Discurs adresat participanților la Adunarea plenară a Consiliului Pontifical pentru Laici*, 21 mai 2010). Pentru papa Ratzinger, Dumnezeu lui Isus Cristos nu este un Dumnezeu dușman al vieții, ci un Dumnezeu care, prin faptul că-i deschide omului ochii asupra adevărului lui Dumnezeu, asupra adevărului de sine, și asupra adevărului lucrurilor lumii, permite ca viața să fie gustată de o sută de ori mai mult: «Oare nu ne este frică tuturor într-un fel sau altul», spunea el în memorabila predică a Sfintei Liturghii pentru începutul ministerului Său de Papă, că «dacă-l lăsăm pe Cristos să intre cu totul în noi, dacă ne deschidem total în fața Sa – [...] El ar putea lua ceva din viața noastră? Oare nu ne e frică să renunțăm la ceva mareț, unic, care face viața atât de frumoasă? Oare nu riscăm să ne trezim pe urmă în lipsuri și privați de libertate? [...] Nu! Cine-l lasă pe Cristos să intre, nu pierde nimic, nimic – absolut nimic din ceea ce face viața liberă, frumoasă și măreață. Nu! Doar în această prietenie se deschid larg ușile vieții. Doar în această prietenie noi experimentăm ceea ce e frumos și ceea ce eliberează. [...] Să nu vă fie frică de Cristos! El nu elimină nimic, ci dă totul. Cine i se dăruiește,

primește însutit. Da, deschideți, deschideți larg ușile lui Cristos – și veți găsi viața adevărată» (24 aprilie 2005).

Câtă speranță a retrețit în cei care-l ascultau cu o inimă simplă! Întregul său magister a fost marcat de convingerea profundă că răspunsul adecvat la întrebările omului contemporan, Cuvântul care înglobează și conține toate cuvintele, este trupul omului Isus din Nazareth. Prin întruparea *Logos*-ului poate fi întâlnit adevăratul chip al lui Dumnezeu, și în privirea acestui om se vede reflectat adevărul de sine, al celuilalt, al fiecărui lucru: «La începutul faptului de a fi creștin nu se găsește o decizie etică sau o mare idee, ci întâlnirea cu un eveniment, cu o persoană, care îi dă vieții un orizont nou și totodată orientarea ei decisivă» (*Deus caritas est*, 1). Cuvinte asemănătoare a folosit Joseph Ratzinger pentru a descrie contribuția pe care don Giussani a dat-o vieții Bisericii contemporane: «Punctul fundamental pentru Giussani este acela că creștinismul nu este o doctrină, ci este un eveniment, o întâlnire cu o persoană și din acest eveniment al unei întâlniri ia naștere o iubire, se naște o prietenie, se naște o cultură, o reacție și o acțiune în diferitele contexte» (J. Ratzinger, «Un nou început care deschide ușile către viitor», interviu îngrijit de R. Fontolan, *Tracce*, n. 9/2004, p. 6).

Cristos i se prezintă omului de azi prin întâlnirea cu experiența unei umanități diferite, adică o experiență cu «creatura cea nouă» (sfântul Paul) generată de Botez, în cadrul realității vii a Bisericii. Acesta este elementul care l-a impresionat pe Joseph Ratzinger, pe atunci cardinal, în întâlnirea cu don Giussani și cu mișcarea la începuturile anilor '70. «În Italia l-am găsit pe don Giussani și ai săi. Și [...] am văzut că, în clipa mării revoluții marxiste, mai erau și alții – în acest caz mai ales tineri studenți – care înțeleseseră revoluția creștină, care nu răspundeau la revoluția marxistă [...] printr-un conservatorism, ci prin revoluția proaspătă și mult mai radicală a credinței creștine» (Pontificium Consilium pro Laicis, *Mișcările ecleziale în solicitarea pastorală a Episcopilor*, LEV, Vatican 2000, p. 224-225).

Și mai mult: «Vedeam tineri plini de elan pentru credință, departe de un catolicism sclerosat și obosit, și de o idee contestată – care consideră tot ceea ce era înainte de Conciliu ca un lucru total depășit; ci o credință proaspătă, profundă, deschisă, și bucuroși că sunt credincioși, că l-au găsit pe Isus Cristos și Biserica Sa. Și aici am înțeles că există un nou început, există cu adevărat o credință reînnoită care deschide ușile către viitor» (J. Ratzinger, «Un nou început care deschide ușile către viitor», interviu îngrijit de R. Fontolan, *Tracce*, n. 9/2004, p. 5). Vorbindu-le misionarilor din Fraternitatea San Carlo, cu câteva zile înaintea demisiei, Benedict al XVI-lea a spus despre don Giussani: «Am cunoscut credința sa, bucuria sa, forța sa și bogăția ideilor sale, creativitatea credinței. A crescut o adevărată prietenie» (Benedict al XVI-lea, *Audiență acordată participanților la Adunarea generală a Fraternității sacerdotale San Carlo Borromeo*, 6 februarie 2013).

Multe sunt episoadele pe care le putem aminti cu privire la prietenia celor doi – prietenie care a avut o influență decisivă asupra gândirii și propunerii educative a lui don Giussani. Acesta obișnuia să se confrunte cu cel care pe atunci era Prefect al Congregației pentru Doctrina Credinței, cardinalul Ratzinger, ca să se asigure de corectitudinea anumitor formulări îndrăznețe pe care el le folosea în discursul său. O dată, în timpul unei astfel de întâlniri, cei doi și-au inversat fără să-și dea seama ochelarii. Don Giussani nu și-a dat seama imediat, dar când i s-a menționat acest lucru, răspunsul lui a fost mai mult sau mai puțin acesta: „Se vede că vedem lucrurile în același fel!”. Don Giussani rămăsese profund marcat de o afirmație a lui Ratzinger, pe care ne-a pus s-o învățăm pe de

rost: «Credința este o ascultare a inimii față de acea formă de învățătură căreia i-am fost încredințați» (J. Ratzinger, «Din intervenția de prezentare a Noului Catehism al Bisericii Catolice», *L'Osservatore Romano*, 20 ianuarie 1993, p. 5). În aceasta el simțea că se exprimă o indicație fundamentală pentru drumul nostru: a trăi o ascultare față de carisma pe care Spiritul Sfânt i-a conferit-o lui don Giussani, adică o ascultare față de acea modalitate de a trăi credința, plină de atracție și de rezonabilitate, de care ne-am ciocnit și care ne-a schimbat viața; dar totodată și obiectivitatea credinței Bisericii, care a ajuns la noi prin carisma lui don Giussani.

Vor rămâne mereu fixe în memoria noastră cuvintele cardinalului Ratzinger la predica pentru înmormântarea lui don Giussani, la care el însuși a cerut să participe pentru prietenia care îl lega de acesta: «„Discipolii s-au bucurat să-l vadă pe Isus”. Aceste cuvinte ale Evangheliei citite acum ne arată centrul personalității și vieții dragului nostru don Giussani. Don Giussani a crescut într-o casă – cum a spus el însuși – cu pâine puțină, dar plină de muzică, și astfel, chiar de la început, a fost atins, chiar rănit, de dorința de frumusețe; nu se mulțumea cu o frumusețe oarecare, cu o frumusețe banală: căuta Frumusețea însăși, Frumusețea infinită; așa l-a găsit pe Cristos, în Cristos a găsit adevărata frumusețe, calea vieții, adevărata bucurie. [...] mereu, don Giussani, a păstrat privirea vieții și a inimii sale fixată pe Cristos. A înțeles astfel că creștinismul nu e un sistem intelectual, un pachet de dogme, un moralism, ci că creștinismul este o întâlnire; o poveste de iubire; este un eveniment. [...] Don Giussani chiar voia să nu țină viața pentru sine, ci și-a dat viața, și tocmai așa a găsit viața nu doar pentru sine, ci pentru mulți alții. [...] a devenit cu adevărat părintele multora și, conducând persoanele nu la sine, ci la Cristos, tocmai așa a câștigat inimile, a ajutat ca lumea să fie mai bună, a ajutat la deschiderea ușilor lumii pentru cer» (citată în A. Savorana, *Vita di don Giussani [Viața lui don Giussani, n. tr.]*, BUR, Milano 2014, p. 1188-1189).

Îmi permit să concluzionez acest mesaj cu o amintire personală. Papa Benedict al XVI-lea a jucat într-adevăr un rol esențial în parcursul meu de credință, mai ales în momentele cele mai decisive ale vieții mele de adult. Alegerea sa ca Papă m-a impresionat mult. Astfel el mi s-a părut, chiar din prima clipă, și apoi tot mai mult de-a lungul desfășurării Pontificatului Său: un gigant copil. Gigant datorită staturii sale intelectuale și spirituale, datorită profunzimii gândirii sale; copil, pentru că chiar în candoarea privirii sale, în modul său de a vorbi, atât de simplu și de direct, transpărea o inimă de copil. Atunci când îl „priveam vorbind”, poate în fața TV-ului, ne simțeam la adăpost. Mai mult: simțeam că în noi se reînflăcăra dedicarea față de Cristos, Ideal totalizator al vieții, întrucât el avea darul de a ști să ne repună de fiecare dată în fața frumuseții lui Cristos. Îmi amintesc mai ales predica pentru începutul ministerului Său de Papă, pe care am citat-o deja mai sus. Îmi amintesc căldura care m-a cuprins tocmai când, la sfârșitul predicii, comentând celebrul citat «Nu vă fie teamă, deschideți, chiar deschideți larg ușile lui Cristos!» aparținând predecesorului Său, a spus: «Astfel, azi, eu aș vrea, cu mare forță și cu mare convingere, să pornesc de la experiența unei vieți personale îndelungate, să vă spun vouă, dragi tineri: nu vă fie frică de Cristos! El nu ia nimic, ci dăruiește tot». Am decis în acea zi, că orice mi s-ar întâmpla în viață, eu îl voi urma pe acel om, voi avea încredere în el. De fapt, am încercat mereu să fac așa. De altfel, de mai multe ori am avut norocul să-l întâlnesc personal. O inteligență care ar fi dat de bănuț oricui, unită cu o ironie extraordinară: transmitea pace, certitudine, speranță. Așa cum citim despre Isus în Evanghelii, și el avea darul de a topi prin cuvinte simple misterele cele mai profunde și inaccesibile. Astfel, cărțile sale despre Isus din Nazareth, deși pline de reflecții foarte profunde, pot fi citite și înțelese de oricine. Adevărul este pentru cei simpli, nu e proprietatea celor erudiți. M-a ajutat să iau decizii fundamentale pentru viața mea, și cu siguranță fără ajutorul său, viața mea ar fi luat în anumite privințe direcții diferite.

FRATERNITÀ DI
COMUNIONE E LIBERAZIONE

Azi suntem triști și îndurerați. Prezența tăcută și totuși confortabilă a Papei emerit ne va lipsi. Pe de altă parte, tocmai tipul de companie pe care ni l-a făcut în acești ultimi ani ne spune ceva despre modul în care el va continua să fie prezent în mod eficient printre noi: prin forța mijlocirii sale și prin lumina învățurii sale, încredințate pentru totdeauna Bisericii. Îi cerem lui Dumnezeu ca această lumină să poată continua să lumineze Biserica de azi, chiar și după dispariția sa.

Dragă papa Benedict, susține de sus drumul nostru, drumul Bisericii, al dragului nostru papa Francisc și drumul fiecăruia dintre noi. Însoțește și drumul Fraternității noastre spre acea sfințenie pe care tu ne-ai mărturisit-o, dându-ți viața pentru iubitul tău Învățător, slujindu-L mereu ca un «umil muncitor în via Domnului» (19 aprilie 2005).

Daide Prosperi

Daide Prosperi